

~~17861~~
80 746
СЕКРЕТНО

НАПРЯМНІ

про організацію та навчання
в обов'язкових професійних
сільсько-господарських
і городничих школах

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

~~Б. Р. З.~~

06 10

~~В. 864~~

~~СЕКРЕТНО~~

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ
ВІДДІЛ ШКІЛЬНИХ СПРАВ

НАПРЯМНІ

про організацію та навчання
в обов'язкових професійних
сільсько - господарських і городничих
школах

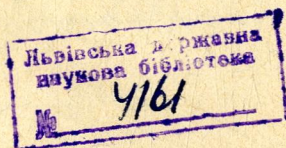
6244

опубліковано

~~Б. р. 3.~~

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

У464 (24w) 7

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ВЛАДИ

(УРЯД ГЕНЕРАЛЬНОГО ГУБЕРНАТОРА
ВІДДІЛ НАУКИ, ВИХОВАННЯ І НАРОДН. ОСВІТИ)

К. ч. 4165/40/V. з 12. VIII. 1940 р.

В СПРАВІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОBOB'ЯЗКОВИХ ПРОФЕ-
СІЙНИХ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ШКІЛ.

Т И М Ч А С О В І Н А П Р Я М Н І

для організації сільсько-господарських обов'язкових шкіл. *)

Відвідування сільсько-господарських обов'язкових професійних шкіл, згідно з арт. 15 польського закону з 11. 3. 1932, є обов'язкове для чоловічої і жіночої молоді аж до скінчення 18-го року життя. Сільсько-господарська обов'язкова школа є продовженням навчання в народній школі. Наука в школі відбувається раз на тиждень 6 годин (240 годин в році) і триває 2 роки. Навчання відбувається вліті і зимою; в часі гарячих робіт (засіву, косовиць, жнив, копання картоплі) навчання не відбувається; пропущені години відробляють в сезонах, коли менше робіт. Вакації в обов'язковій школі ті самі, що в народній.

До сільсько-господарської обов'язкової школи ходить уся молодь, що працює в сільському господарстві і незобов'язана законом ходити до обов'язкових ремісничих чи купецьких шкіл.

*) Назва „Обов'язкова професійна сільсько-господарська школа” в тексті скорочена на: „Обов'язкова сільсько-господарська школа”. Остаточна назва такої школи ще не устійнена. Одначе узгіднено називати її аж до остаточного устійнення назви: „Прилюдна звана сільсько-господарська школа”. Назву узгіднено по закінченні набору цієї книжки і тільки з технічних причин не введено її в текст.

Для заснування сільсько-господарських обов'язкових шкіл мусять бути, згідно з приписами, потрібні приміщення з відповідним обладнанням. Для дівочих обов'язкових шкіл потрібна крім того ще й кухня з обладнанням, що дала б змогу бодай 8-ом ученицям вивчати практичне домашнє господарство і куховарство, приміщення на припаси, льох і кімната на кравецьку майстерню з відповідними машинами до шиття. При обмеженій кількості приміщень можна сполучити разом класу для навчання і кравецьку майстерню.

Заснування сільсько - господарської обов'язкової школи відбувається поступово і передусім слід її там творити, де вимагає цього потреба, або добро населення. Однак, щоб школа була життєздатна (мала законне число учнів), можна сполучати учнів з кількох громад з пригожою комунікацією у районі школи. Обов'язок ходити до школи можна, відповідно до окремих умов, покласти на одну громаду, на одну, або більше волостей, а вкінці на цілу округу. Видавати дозвіл на заснування сільсько-господарських обов'язкових шкіл передано крайшкульратам.

У сільсько-господарських обов'язкових школах вчать фахові сили, тобто вчителі, що мають сільсько-господарський вишкіл, окремо фахово вишколені вчительки або перевишколені окремо на вчительських курсах народні учителі чи учительки; як допоміжні сили можуть теж учити вишколені на окремих вчительських курсах народні вчителі і вчительки. Учителям слід доручити навчання в кількох школах.

Управителі (-льки) відповідних сільсько-господарських фахових шкіл, як фахові дорадники, є в розпорядженні влади, що виконує нагляд над школами.

ТИМЧАСОВІ НАПРЯМНІ ДЛЯ НАВЧАННЯ В СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ШКОЛАХ

I. Німецька сільсько-господарська обов'язкова школа.

До німецьких сільсько-господарських хлоп'ячих і дівочих обов'язкових шкіл відносяться відповідні зобов'язуючі в Райху приписи, що їх подано до відома розпорядком з 24. XI. 1935 — Е. У. 3523/35 Е. П. М. і з 13. X. 1936 — Е. У. 3624.

II. Сільсько-господарська обов'язкова школа з українською мовою навчання.

Для українських клас чи шкіл є також обов'язкові нижчеподані під ч. III. примітки із зауваженням, що окремішності українського народного життя узглядені у відповідній формі.

III. Сільсько-господарська обов'язкова школа з українською мовою навчання.

1. Мета навчання. Сільсько-господарська обов'язкова школа має завдання: познайомити учнів (учениць) з метою і значенням сільського господарства, дати підстави до практичної праці або ж до дальшого поглиблення хліборобського знання, вміння використовувати його та доповняти.

2. Зміст науки. Наука сільського господарства обіймає: навчання релігії, навчання сільського або ж домашнього господарства, навчання стилю (листування) і рахунків.

Навчання релігії подає учням засади християнського церковного життя.

Навчання сільського й домашнього господарства. Матеріал до науки сільського господарства треба брати з безпосереднього спостереження учнів. Його подає щоденна праця; зміст науки треба пристосувати до досвіду і спроби можливості сприймання його учнями.

Матеріал науки домашнього господарства охоплює працю господині в хаті, на обійстю і в родині. Він повинен брати до уваги особливості народного життя. У великих відділах для практичного навчання слід учнів так поділити на групи, щоб наука могла відбуватися згідно з принципами. Величина відділів чи груп має бути відповідна до приміщення. Одна група не повинна перевищувати числа 16. Напочатку і наприкінці навчальної праці треба проводити повторення. Новий матеріал треба подавати одночасно з використанням практичного досвіду учнів, треба дбати про якнайживішу співпрацю з учителем підчас навчальних вільних гутірок, матеріал треба ясно й логічно погрупувати на таблиці. Його мають учні записати, а потім чисто і старанно переписати в окремому зошиті. Учитель перевіряє ці зошити і складає в окремій для кожного учня течці, які віддає учням вкінці навчання.

Окремих навчальних засобів у сільсько-господарській обов'язковій школі майже не вживається. Заходи, потрібні для унаочнення, знаходяться в практичних заняттях. При науці домашнього господарства треба виконувати всі праці практично; крім кухні з потрібним обладнанням мусять ще бути машини до шиття. Для унаочнення навчання та для практичних занять в містах, в господарстві, для годівлі домашньої птиці слід вибрати відповідні, практичні, близько розташовані господарства, якщо нема власного обладнання. Учитель має якнайкраще приготувати матеріал для унаочнення, щоразу треба перевірити, чи наочний матеріал дав можливість учням повторити

більшу частину навчального матеріалу, чи він дає змогу учням робити відповідні спостереження щодо даної теми навчання, чи допомагає зібрати спостереження для пізнішого використання в навчанні. На фахові предмети (кухварство, шиття), при 6-годинному навчанні в тиждень, треба призначити 3; для учениць в зимову пору треба збільшити число годин навчання з фахових предметів за рахунок годин, призначених на ділове листування та рахунки (1 год.), щоб збільшити кількість годин на вивчення засад відживи і здоров'я.

Навчання кореспонденції і рахунків.

Ця наука має за завдання навчити учнів полагоджувати самостійне листування, з яким має справу хлібороб у приватному, фаховому чи громадському житті. Цю науку треба по можливості вільно вплітати у фахове навчання. Зразки рахункових задач і письмових вправ складають у вищезгадані течки в чистописі.

Сільсько-господарська обов'язкова школа дає підстави сільсько-господарської освіти і готує молодь до вступу у фахові сільсько-господарські школи. Учні, що не матимуть змоги відвідувати фахові сільсько-господарські школи, професійна сільсько-господарська школа доповнює і поглиблює елементарну освіту. Тому кожному учневі після закінчення обов'язкової школи слід дати свідоцтво, а саме: учням — українцям в німецькій і українській мовах, а учням — полякам в німецькій і польській мовах.

Плян праці.

Зв'язування викладів із щоденними практичними заняттями учня виключає роздріблення навчального матеріалу. Додатки подають обсяг матеріалу, що його слід переробити. Інструкції, як треба вичерпати матеріал, подано у двох додатках. Щоб дати учителю певні вказівки, як трактувати фаховий матеріал при навчанні хлопців, у пляні праці зібрано цей матеріал для обидвох ро-

ків науки окремо (додаток 2). Пляни праці професійних сільсько-господарських шкіл для хлопців і дівчат є так побудовані, що кожний з двох років науки творить цілість, отже, в рідко заселених околицях молодші і старші учениці можуть ходити до однієї класи без перешкод.

ПЛЯН ПРАЦІ В ХЛОП'ЯЧИХ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАР-СЬКИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ШКОЛАХ

I рік:

О с і н ь (вересень—листопад). Завдання і значення господарства, обробка ріллі під засів озимини, приготування озимого зерна до засіву, копання картоплі, переховування просапних (окіпних) культур, збирання овочів, сортування й переховування овочів. Осінні роботи в саду й городі, осінній обробіток землі.

З и м а (грудень—лютий). Обслуговування й приміщення машин та знаряддя, молотьба, переховування й використання збіжжя, страхування й охорона людей, тварин і припасів перед нещасливими випадками, природні угноєння, переховування й сортування їх, посівне насіння і ґатунки штучних добрив.

В е с н а (березень—травень). Весняні праці в селі, приготування поля під засів ярого збіжжя, шкоди в озимині, обробіток землі під просапні культури, обробка збіжжя і просапних культур включно з пізнанням бур'яну на ріллі.

Л і т о (червень—липень). Спостереження на збіжжєвих полях, недуги і шкідники збіжжя, спостереження над просапними культурами, недуги бадилля картоплі, збір просапних. Переховування збіжжя в полі і в шпихлірах.

II рік:

О с і н ь (вересень—листопад). Значення годівлі худоби, осіння кормівля домашніх тварин, годівля і плекан-

ня домашніх тварин, догляд за тваринами, комунікаційні приписи, продукція, доєння, видайність і перетворення молока.

З и м а (грудень—лютий). Годівля молодих тварин, кормівля тварин зимою, користь з тварин, підковування коней і плекання ратиць.

В е с н а (березень—травень). Обробіток лук, пасовиськ і землі під пашні рослини включно з пізнанням бур'янів. Обробка пашних рослин на весні (конюшина і міжплоди), весняна годівля домашніх тварин. Випас, раціональна годівля та плекання молодняка, плекання домашньої птиці і малих домашніх тварин, недуги домашніх тварин.

Л і т о (червень—липень). Косовиця і збір паші, стаєнна годівля влітку, оцінка домашніх тварин із зовнішніх ознак, обробка пашних рослин восени.

ЗБИРАННЯ ТЕМ ДЛЯ НАВЧАННЯ У ХЛОП'ЯЧИХ СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРСЬКИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ШКОЛАХ

І рік:

О с і н ь (вересень—листопад). Завдання й важливість сільського господарства, рідна земля, мета обробки ріллі; прилади до обробки ріллі, приготування землі під засів озимини, удобрення, приготування озимого збіжжя до засіву і сівба, збір просапних, переховування просапних, жнива, сортування і переховування овочів, збір і переховування ярини, сад і город восени, глибока зимова оранка, борозни на воду.

З и м а (грудень—лютий). Направа приладів і машин, їх переховування. Молотьба збіжжя, чищення, переховування і його перетворення, вируб дерева і вивіз пнів, страхування й охорона людей, тварин і припасів перед нещасливими випадками, гній і його застосування, складання гною в полі, складання й вивіз компосту, на-

кладання нової компостової купи, переховування й застосування гноївки, переховування, розмішування й розкидування штучного добрива, вапна, приготування ярого збіжжя під засів.

В е с н а (березень—травень). Вчасно-весняна праця в саду й городі, оранка під збіжжя, спостереження за станом росту озимого засіву, сівба ярого збіжжя, приготування поля під буряки і картоплю, сівба і садження буряків, приготування картоплі до садження, садження картоплі, праця і догляд над засіяними полями, праця і догляд над просапними.

Л і т о (червень—липень). Польовий бур'ян і його поборювання, шкідники-тварини й недуги збіжжя, боротьба зі шкідниками, шкідники в ягідних кущах і овочевих деревах, порядкування водних ровів, порядкування збіжжєвих шпихлirів, жнива, праця в полі по зборі збіжжя та олійних рослин.

II рік:

О с і н ь (вересень—листопад). Значення годівлі худоби, осіння паша для наших домашніх тварин. На що треба звертати особливу увагу при подаванні осінньої паші. Щоденні праці і догляд за тваринами в стайні, в хліві та курнику, відповідна стайня для коней, корів, здоровий хлів, курники для домашньої птиці і малих тварин, як доглядати тварин, комунікаційні приписи, доєння корів, стверджування молочности корів (річний прибуток), обходження з молоком, включно з доставою до молочарні, перерібка молока в молочарні (оглядання молочарні).

З и м а (грудень—лютий). Догляд і плекання робочої худоби, отелення і плекання новонароджених телят, опороснення і плекання поросят, годівля малих тварин (домашньої птиці і кроликів), зимова паша молочних корів, годування свиней на заріз, годівля льох, утримання в чистоті посудин, що до них даємо їжу, використання корів

до праці (праця корови, вола й коня), плекання копит і ратиць, обходження з господарським возом і його будова.

В е с н а (березень—травень). Гноєння і обробка лук і пасовиськ, зимові шкоди на штучних пасовиськах, бур'яни на луках і пашних полях, бджола і сільське господарство, обробка польових пашних рослин, весняні засіви, випас, користь з випасу, громадження зеленої паші — на що слід звертати увагу при переході з зимової на весняну пашу, бур'яни на луці та їх винищування, кормівля коней при тяжчій та легшій праці, домашня праця на весні, роботи в пасіці на весні, недуги коней і корів, недуги свиней, недуги домашньої птиці.

Л і т о (червень—липень). Косовиця і збір дикої паші, літня годівля корови у стайні, оцінка рогатої худоби, коня, свині, вівці; коза — корова неможливого рільника, обробка пашних рослин (стерня, озимі засіви).

ПЛАН ПРАЦІ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ОBOB'ЯЗКOVІЙ ШКОЛІ ДЛЯ ДІВЧАТ

І рік:

О с і н ь (жовтень—листопад). **Релігія** (10×1 година), джерела віри; людина — сотворіння і дитя Боже, обов'язки супроти Бога. Життя, наука й поради Христові. Християнська Церква, Божий закон. Совість; чесноти; обов'язки Декалогу. **Готування страв і домашні роботи** (4×3 години), приготування найпростіших повновартісних обідів або вечер при вживанні засобів поживи, що знаходяться у сільському господарстві відповідно до пори року, з окремим узглядненням способів приправи зеленини, ярини (коріневої) й овочів. Значення здорової різноманітної поживи треба мати завжди на увазі підчас навчання куховарства. Біжучі праці в кухні: миття (чищення) кухонного й домашнього начиння. **Шиття** (5×3 год.),

гачкування і церування; одночасно — роблення домашніх народних виробів. **Плекання городу** (1×3 години). **Плекання здоров'я** (10×1 година): здорове відживлювання, мешкання, плекання тіла й одягу. **Листування й рахунки** (10×1 година), записки в нотатнику, виправи в листуванні й рахунках, відповідно до кожного часного навчального матеріалу.

З и м а (грудень—лютий). **Релігія** (10×1 година), як восени. **Куховарство і домашні роботи** (5×3 години), як восени. Слід зокрема опрацювати перетвори збіжжєвих продуктів (печиво), картоплі, м'яса і домашньої птиці. Щоденні роботи в кухні, домашні роботи, як восени. **Шиття** (5×3 години), роботи на дротах, шиття подушок (без дірок на гудзики), при тому роблення народних виробів. **Плекання здоров'я** (10×1 година), як восени. **Листування і рахунки** (10×1 година), як восени.

В е с н а (березень—травень). **Релігія** (10×1 година), як восени. **Варення страв і домашні роботи** (5×3 години), як восени. Окремо переробити матеріал про домашні перетвори молока і яєць. Щоденні праці в кухні. Чищення огнища, вікон і долівки. **Праця в городі** (3×3 години): роблення грядок на весні, сівба грубого і дрібного насіння (широкометний засів), на розсадниках, рядками на грядці і садження. **Годівля домашньої птиці** (2×3 години): обладнання і чищення курника, провітрювання. **Листування й рахунки** (10×2 години), як восени.

Л і т о (червень—липень). **Релігія** ($6—8 \times 1$ година), як восени. **Куховарство й домашні роботи** ($3—4 \times 3$ години), як восени. Приготування салат і ярини, перетворення ягід треба відокремити. Домашні роботи, як на весні. **Праця в городі** ($2—3 \times 3$ години): плекання різних культур ярини. Збирання, сушення і переховування коріння і лікувальних рослин (роди): однолітні, дволітні і довголітні. **Плекання домашньої птиці** (1×3 години), як восени. **Листування й рахунки** ($6—8 \times 2$ години), як восени.

II рік:

О с і н ь (вересень—листопад). **Релігія** (10×1 година), як восени I року. **Куховарство і домашні роботи** (4×3 години): зготування найпростіших повновартісних страв, засобів поживи, що є в господарстві відповідно до пори року. В II шкільному році підкреслюється правильне господарювання приписами: квашення огірків, консервування квасолі, квашення капусти, сушення овочів. Щоденні роботи в кухні, основне чищення кухні, кімнат. Домашня білизна. **Шиття** (5×3 години): ручне латання, машинове латання; при тому плекання домашнього народного мистецтва. **Праця в городі** (1×3 години): збір ярип й овочів, догляд за овочевими деревами. **Плекання здоров'я** (10×1 год.): недуга й догляд за хворими, перша допомога в нещасливих випадках. Плекання немовлят і малих дітей. **Листування і рахунки** (10×1 година): записування в нотатнику, вправи в листуванні й рахуванні з узягдненням кожнотчасного навчального матеріялу.

З и м а (грудень—лютий). **Релігія** (10×1 година), як восени I року. **Куховарство і домашні роботи** (5×3 години), як восени з особливим узягдненням доцільного використання м'ясних перетворів. Щоденні роботи в кухні, домашні роботи, як восени. **Шиття** (5×3 години): шиття однієї простої частини білизни (фартушка) і однієї простої суконки (суконки до прання); плекання домашнього народного мистецтва. **Плекання здоров'я** (10×1 година), як восени. **Листування і рахунки** (10×1 година), як восени.

В е с н а (березень—травень). **Релігія** (10×1 година), як восени I року. **Куховарство і домашні роботи** (5×3 години), як восени. Консервація яєць. Рабарбарові перетвори. Щоденні роботи в кухні, нищення шкідників, молі, усунення плям. Прання вовни. **Праця в городі** (3×5 годин): плекання ягідних кущів; квіти в хаті і в городі, догляд засівів. **Плекання домашньої птиці** (2×3 години): виводжування і плекання курчат, хиби в плеканні до-

машньої птиці. **Листування і рахунки** (10×2 години), як восени.

Літо (червень—липень). **Релігія** ($6—8 \times 1$ година), як восени I року. **Готування страв і домашні роботи** ($3—4 \times 3$ години), як восени з особливою увагою на варення ярини і приготування мармеляд і галярет (дриглі). **Домашні роботи**, як на весні. **Праця в городі** ($2—3 \times 3$ години): нищення бур'янів і городних шкідників. **Плекання домашньої птиці** (1×3 години): догляд за домашньою птицею, недуги її. **Листування і рахунки** ($6—8 \times 2$ год.), як восени.

ДОКЛАДНІ НАПРЯМНІ НАВЧАННЯ ГОСПОДАРСТВА ЗА ЛЕКЦІЙНИМИ ОДИНИЦЯМИ

I рік навчання у хлоп'ячих відділах

ОСІНЬ Від 1. IX до 15. XI. I квартал

I-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

(Одноразова тригодинна лекція).

Мета механічної обробки ріллі.

Створити корисні життєві умови для сільсько-господарських культурних рослин:

1. Вдешнення розвитку коріння шляхом спущування землі.
2. Регуляція запасів і рухів води та повітря в землі.
3. Боротьба з бур'янами.
4. Створення корисних умов для земляних бактерій.
 - ад 1. (Коріння використовує життєву енергію рослин, щоб врости в необроблену (суцільну, неспушену) землю і розростатися в ній у ширину).
 - ад 2. (Скільки води використовують річно окремі рослини у відношенні на 1 га (біля 300—400 разів стільки, скільки важить їх загальна суха маса, або 70 × загальний врожай).

Значення води для рослин (приймання поживи — тургор).

Водяне господарювання (боротьба за воду, влітку і восени — підкладання й орання на зяблю, взимку —

перегони-борозни, на весні, — волоки, борони, рало, влітку — міжрядова обробка.

Недостача — надмір води.

Руки води в землі.

Руки повітря в землі, значення повітря для життя рослин (дихання рослин, теплювання землі).

Коли найбільше сприятливі умови для руху води й повітря в землі?

Горошкова будова, величина горошків та їх структура.

Рух води в волосковатих посудинах землі (підпилювання).

ад 3. Боротьба з бур'янами.

Шкідливість бур'янів. Бур'яни, що поширюються насінням та з коріння (розлогові).

Способи боротьби з бур'янами восени, на весні та влітку.

ад 4. Що таке бактерії? Їх значення для життя рослин.

Вплив окремих обробок на розвиток бактерій.

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Знаряддя до обробки ріллі та їх застосування у праці.

Яке знаряддя до обробки ріллі є у нашому господарстві?

Ручне знаряддя: лопата, вила до копання, мотика.

Знаряддя до запрягу: плуги і їх роди, складові частини плуга.

Праця плугом; наставлявання плуга; орання і його роди (мілке орання, підкладання, орання під засів і орання зимове), орання плоске і склади; орання в загони і його хиби; проведення оранок.

Поглиблювач та його праця.

К у л ь т и в а т о р и: (з лапами) зубами (перухоми-ми і пружинивими) та їх застосування.

Б о р о н и (дерев'яні, залізні, тарілкові). Проведення праці окремими родами борін; дротяні борони.

В о л о к и та їх застосування.

В а л (звичайний і перстеновий, Кембрідж і Кемпбелла) та його застосування при зимових засівах.

Л и с т у в а н н я. Виклик до фірми, щоб склала докладну оферту на плуг і культиватор.

Р а х у н к и. На перекопання 1 га треба 60 трудоднів. Скільки треба часу на заорання $\frac{3}{4}$ морга? Які втрати має господар на поверхні свого поля, подати його величину, коли при оранні 8-скибовими загонами втрачає $\frac{1}{6}$ загальної поверхні?

III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Зимове угноєння.

Яких угноєнь вживають в околиці під озимину?

Як відживляються рослини? Вони відживляються так само як і тварини. Різниця: мінеральні і органічні поживи.

Чому вгноюємо поле під озимину? Пожива в землі в порівнянні з запотребуванням озимини (дані з добривних досвідів ув околиці, що стверджують потребу догодювання рослин.)

Вплив угноювання: вплив гною й зеленого добрива, вплив штучних добрив. Чи все удобрювати гноєм під озимину?

Техніка угноювання.

Зв'язок між угноюванням та механічною обробкою землі.

Практичні рецентові вказівки раціонального угноювання озимини (чим, скільки й коли) з одночасним зазначенням роблених до того часу помилок в угноюванні.

IV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Приготування посівного зерна й висів.

1. Що таке посівне зерно?

а) будова зерна,

б) властивості зерна.

2. Приготування зерна до висіву:
 - а) час приготування посівного зерна,
 - б) кільчення й досліджування сили кільчення,
 - в) протруєння (заправлювання),
 - г) вживання машин до чищення.
3. Відміни збіжжя та їх господарське значення (врожайність, відпорність недуги, пристосування до місцевих умов).
4. Джерела заupu посівного зерна („Сільський Господар”, Господарська Школа, кооператива, досвідні станції).
5. Як сіємо озимі збіжжя: ручний висів та висів сівалкою.
6. Роди сівалок: сівалки метні та рядові.
7. Користі з рядового висіву: а) створення добрих умов кільчення, б) ощадність у висіянім зерні.
8. Широкорядовий висів: вплив світла на рослини.
9. Приготування до сівби: а) час сівби, б) устійнення кількості висіву, в) чищення й наставлення сівалки.
10. Сіяння ручне і сівалкою (орудування сівалкою).
11. Робота по висіві: прикриття зерна, борозни, перше мотичення при широкорядовім висіві.
12. Вибір сівалки для даного терену.
13. Видаєність сівалки у відношенні до ручної сівби.

Л и с т у в а н н я. Лист до „Сільського Господаря”, щоб вказав на відповідні відміни збіжжя й засоби до протруєння зерна.

Обіжник до членів гуртка (кружка) „Сільського Господаря” про потребу спільного заupu насіння й протруєння. Замовлення збіжжя на засів та протруєння.

Лист до фірми про надіслання цітника на сівалки й умов заupu. Замовлення на сівалку.

Р а х у н к и. Обчислити, скільки поля призначено в селі під обробку окремих родів збіжжя. Обрахувати ці-

ну насіння після докладного вичищення та використання посліду. Обрахувати ціну спровадженого збіжжя з дорахуванням упакування (мішків), перевозу, коштів поділу. Обрахувати збір хлібного зерна в селі (дані поверхні засівів і пересічний врожай). Вирахувати різницю врожаю хлібного зерна між ГТ, Чехією та Німеччиною.

Обрахувати поверхні піль під засіви. Обрахувати потрібну до цього кількість зерна. Обрахувати кількість заощаджених грошей у тій громаді, що висіяла зерно рядовою сівалкою.

V-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збір і переховування картоплі.

1. Коротко обговорити значення обробки картоплі.
2. Розпізнання дозрілості картоплі (картопля вчасна й пізня).
3. Будова картоплі (перекрій, білковинні шари, шари крохмалю, розміщення очок).
4. Добір картоплі до садження для консумпційної та промислової мети.
5. Способи копання картоплі.
6. Перебирання картоплі підчас копання (до їжі, до садження, картопля дрібна й ушкоджена, усування зіпсованої і хворої).
7. Переховування картоплі.
 - а) Сортування перед переховуванням (поживна, саджанка, легкоушкоджена і хвора). Хвороби картоплі (гнилець сухий та мокрий, картопляний рак і пархи). Користання з вказівок Станції Охорони Рослин.
 - б) Переховування в кінцях та льохах.
 - в) Контроля кінців (направа пошкоджень).
 - г) Втрати підчас переховування.
8. Побічні проблеми: хвороботворчі заразники (бактерії та грибки).

Л и с т у в а н н я. Офerti на збут картоплі поживної, на пашу та для промислових цілей. Лист до Станції Охорони Рослин у справі обстеження хворої картоплі.

Р а х у н к и. Обрахувати денний збір картоплі й роботу. Обрахувати збір із одиниці поверхні. Обрахувати кількість картоплі в кіпці, подаючи його виміри й вагу одного кубометра картоплі.

VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збір і переховування просапних рослин.

1. Нав'язання до праці у господарствах батьків (ознайомитись із відомостями учнів про цю справу).
2. Збір буряків та моркви:
 - а) пора збору, зрілість, надходяча зима, погода;
 - б) способи збору: ручний, копачками, копаками, вилами, лопатами;
 - в) знаряддя, як у точці б);
 - г) стинання гички з буряків та моркви.
3. Способи переховування просапних рослин:
 - а) стан бульв і коріння, призначеного до переховування, відміна, здоров'я, ушкодження, замокнення;
 - б) переховування в льоху: перегляд, грубина шарів, перебирання;
 - в) переховування в ямах;
 - г) переховування в кіпцях: вибір місця, способи, вентиляція, забезпечення перед заливом води, забезпечення перед морозами, опіка в часі зими;
 - г) переховування висадків, саджениць.
4. П о в т о р е н н я.

Р а х у н к и. Обчислити, скільки кубометрів міститься у возі зі знаними вимірами. Обчислити, скільки кубометрів вміщається в кіпці з поданими вимірами і, знаючи тягар 1 кубометра просапних рослин, обрахувати, скільки центнерів окопових рослин міститься у даному кіпці.

Л и с т у в а н н я. Написати до найближчої кооперативи оферту в справі продажу картоплі.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збір та переховування ярини й овочів.

1. Збір та переховування городини. Пора дозрівання, час збору, збір, очищування, обсушування цибулі, капуста-них та коріневих рослин і їх переховування (місце переховування: льох, кіпці, рови), місцеві способи збору, переховування та його недоліки.

Забезпечення полуниць і суніць на зиму (прикривання, пора прикривання, матеріяли до прикривання).

2. Збір та переховування насіння.

3. Збір та переховування овочів. Час збору овочів осін-ніх та зимових, способи збору (обривання), сортуван-ня, способи переховування.

Недоліки у зв'язку зі збором і переховуванням овочів.

VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Обробка та угноювання.

1. Встановлення плодозміни, оранка і ручне перекопу-вання, глибина обробки між рядами дерев (американ-ські вила) і прикриття гною після плодозміни.

2. Забезпечення деревець перед морозами та гризунами. Закладання намазаних клеєм перев'язок.

3. Закладання садів: вибір і приготування місця під сад (на яких місцях краще розвиваються овочеві дерева). Поверхня саду на власні потреби. Добір відмін і озна-ки доброго деревця. Визначення місць під деревця (розміщення деревець та віддаль між ними). Приготу-вання стовпців. Садження деревець (пора садження, способи садження з огляду на якість землі; яких вжи-ти способів, щоб деревця легше приймалися).

Л и с т у в а н н я. Замовлення деревець та корчів. Прохання до Хліборобської Палати про позику на заве-діння саду.

Р а х у н к и. Обчислити поверхню городу. Обчислити кількість деревець на 1 га з зазначенням віддалення між ними.

ІХ-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Зимова оранка.

1. Ознайомитися з відомостями учнів про зимову оранку та про її вживання в околиці.
2. Значення оранки на зиму. Осінь — найважливіша пора механічної обробки ґрунту й рослин: збільшення рілльної продукції та краще виживлення Європи, тобто, півмільярда людей, а передусім своєї рідної оселі. Піднесення продукції працею та кращими способами господарювання.
3. Поглиблювання землі (під овес, картоплю 1 цм глибше) плугом та поглиблювачем (з одночасним приорюванням ґною під буряки).
4. Проводження оранки, роди оранки, мілка 10—15 цм, середня 15—20 цм, глибока 20—30 цм. Відношення ширини скиби до глибини оранки.
5. Оранка в склади й загони.
6. Вживання зимової оранки в гострій скибі.
7. Зимово оранка в малих господарствах: спрягання корів і коней. Вжиття моторових плугів у малих господарствах. Машинові спілки.
8. Горошкова будова, віддихання коріння, продувність ґрунту, провітрювання ґрунту, урухомлення поживних складників для ґрунту. Пропускальність ґрунту, меліоративний вплив оранки на ґрунт, магазинування води, водне господарство.
Горошкова будова, витворена морозом, а одночасно через порохнячку й вапно.
9. Борозни.
Л и с т у в а н н я: при заснуванні машинової спілки.
Р а х у н к и: при калькуляції оранки.

ЗИМА Від 15. XI. до 31. I. II квартал

I-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Молотьба.

1. Як молотимо збіжжя?
2. Ручне молочення ціпами.
Ручне молочення машиною.
3. Машини до молочення: ручні, кератові, моторові.
4. Засади будови молотілки.
5. Молотілки широко-молотні — на просту солому, молотілки звичайні — на дрібну солому.
6. Пристосування машин до праці.
7. Праця окремих груп робітників при молоченні:
а) подавання збіжжя на бубон,
б) подавання снопів,
в) відбирання соломи, триння (дріблі) та полови.
8. Видайність молочення ціпами, молотілкою при одночасному порівнюванні коштів праці.
9. Кооперативні молотілки кератові або моторові.
Р а х у н к и. Обчислювання коштів ручного та машинового молочення.

Обчислювання коштів молочення 1 копи.

Обчислювання коштів збіжжя з 1 гектара.

Л и с т у в а н н я. Замовлення нових частин до молотілки на місце зужитих.

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Переховування збіжжя та продаж.

1. Переховування збіжжя.
Способи переховування: шпихліри-комори.
Шпихліри — підлога, перегороди, зсипування верстами та їх товщина — провітрювання збіжжя.
Охорона перед шкідниками та боротьба з ними (миші, щурі, збіжжевий вовчок, збіжжевий міль).
2. Продаж збіжжя.
Прототування збіжжя до продажу.

Дотеперішні роди збіжжевої торгівлі в нашій околиці.
Хліборобсько-торговельні кооперативи як відбірці збіжжя.

Залежність ціни збіжжя від його якості та попиту на збіжжєвих ринках.

Збіжжєві біржі та стандаризація.

Збіжжєві елеватори.

Л и с т у в а н н я. Оферта в справі продажу збіжжя з доданням проби.

Р а х у н к и. Обчислювання об'єму і ваги верстви збіжжя в шпихлірі при поданих вимірах.

Обчислити видайність муки з поданої кількості збіжжя при різних родах перемолу.

Обчислити видайність хліба при поданій кількості муки.

III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збереження машин і рільничого знаряддя.

1. Які машини та рільниче знаряддя маємо в господарстві? Зведення двох понять: машина і знаряддя рільниче.
2. Як поводитися в наших господарствах з машинами та з рільничим знаряддям?
3. Які втрати маємо внаслідок поганого використання машин та як терпить на цьому господарство?
4. Як поводитись з машинами та з рільничим знаряддям по скінченій праці:
 - а) більші машини,
 - б) плуги та культиватори,
 - в) сівники,
 - г) лопати, мотики і т. п.
5. Коли проводимо основну ревізію та направу машин і рільничого знаряддя?
6. Де переховувати більше рільниче знаряддя та машини; шопи: драбини, борони?
7. Де переховувати менше знаряддя:

- а) комора: вила, граблі, лопати і т. п.,
- б) скринька на молотки, кліщі, пильники,
- в) полиця: пилки, ключі до шруб.

Л и с т у в а н н я. Замовлення частин машин та рілньничого знаряддя, що його бракує.

Р а х у н к и. Скільки витрачаємо на амортизацію при 10—15—20-літньому вживанні жниварки?

ІV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Значення рільного господарювання.

1. Рілньниче і інші звання: залежність рілньничого верстату від природи. Співпраця людини, природи та помічних знарядів.
2. Рілньниче звання — найважливіше звання. Продукція поживних засобів. Тваринна та рослинна продукція. Спеціальне значення рілньництва підчас війни. Чому прагнемо до самовистачальности щодо виживлення?
3. Роля хліборобства у виживленні міста та як експортера хліборобських продуктів.
4. Роля хлібороба як споживача промислових продуктів — розріст промислу.
5. Роля хлібороба як продуцента промислових сирівців.
6. Рільне господарство як підстава і нагода використання робочих сил. Значення власної та найманої робочої сили для ведення господарства.
7. Хлібороб не тільки живить, але й служить обороні. Село це криниця, що з неї черпає сили народ, постачальник здорового робітника, інтелігента та вояка.
8. Хлібороб як сила податкова та кредитова.
9. Хлібороб як чинник стабілізації суспільного ладу. Консерватист.
10. Значення хлібороба для загально-людської культури. Культура починається з хвилиною осілого життя первісної людини. Плут як перший чинник загально-людської культури.
11. Обов'язки та відповідальність хліборобського звання.

V-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

1. Який ґрунт є в нашій околиці: житній, картопляний, буряковий?
2. Складові частини ґрунту: кістяк, порохниця, вугляк, вапно.
3. Фізичні прикмети ґрунту:
 - а) структура ґрунту: вільна, збита, горошкувата. Опрацювати докладно, що допомагає, а що нищить горошкувату структуру ґрунту.
 - б) як впливає на структуру ґрунту: повітря, тепло, вода.
4. Верстове укладання ґрунту: ґрунт, підґрунтя, підложжя та їх взаємний вплив.
5. Життя ґрунту: бактерії та їх значення для родючості ґрунту.
6. Засібність і родючість ґрунтів.
7. Л и с т у в а н н я. Лист до досвідної станції в справі обстеження проби ґрунту на засіб поживних складників.

VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Зберігання та вживання гною.

1. Гній — головне добриво.
2. Кількісна та якісна характеристика гною окремих тварин.
3. Якість та кількість постілки.
4. Залежність між кількістю та якістю поживи і кількістю та якістю гною. Залежність числа тварин від припасів поживи.
5. Переховування гною під тваринами і на гноївні. Докладні вказівки для зроблення приписової гноївні та переховування в ній гною.
Залежність якості гною від доброго піклування. По-

дати числа втрат поживних складників у погано перехованім гною.

6. Ознаки властивості вміру зрілого гною.
7. Вивіз та приорювання гною.
8. Правильне угноювання легкого, середнього та важкого ґрунту.

З а к і н ч е н н я :

- а) вказання похибок у переховуванні гною і в гноєнні поля.
- б) вартість удобрювання гноєм окремих груп рослин: просапних, пашних, стручкових, збіжжєвих, лукових культур, пасовиськ та садів.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Як збирати та вживати гноївку і компост?

1. Що називаємо гноївкою, збірником на гноївку та гноєвою водою?
2. Які кормові складники має гноївка для рослини?
3. Хибні способи переховування гноївки в наших господарствах (внаслідок цього річні втрати — 100 зл. від однієї корови).
4. Правильне переховування гноївки (під оглядом господарським, гігієнічним).
5. Будова збірника на гноївку і гній (з дерева, глини, каменя, бетону).
6. Консервація гноївки і збірника на гноївку та гною (водою і суперфосфатом).
7. Вживання гноївки та гноєвої води (під овочеві дерева і корчі, просапні, ярину, луки і пасовиська).
8. Значення гноївки і гноєвої води в гірських господарствах.
9. Вивоження гноївки і гноєвої води (бочки на гноївку та їхнє самочинне наповнювання).
10. Що це є компост?
11. Що вивозимо на купу компостову, із спеціальним углядненням людських відходів?

12. Найвідповідніше місце для компостової купи.
13. Найвідповідніші виміри компостової купи.
14. Способи укладання і поведінки з компостом у часі його дозрівання.
15. Найбільш властиве пристосування компосту (город яринний, лисі горбки, рілля, луки).
16. Характеристика компосту як добривної сили.

Л и с т у в а н н я. 1. Прохання до волости у справі дозволу вивозу землі, викопаної з ровів.

2. Прохання до „Сільського Господаря” у справі прийняття на повітову виставу дині, що виросла на компостовій купі.

3. Лист до Окружного Хліборобського Товариства у справі зголошення господарства до конкурсу компостових куп.

Р а х у н к и. Яку вартість має компост, якщо 5-ма фірами цього компосту побільшимо продукцію сіна на 3. 1. 2 центнери, а господар має 9 фір компосту.

Скільки можна вгноїти поля у громаді, якщо родина з 7 осіб може вгноїти 1 морг поля річно?

VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Купівля, переховування, перемішування та висів штучних добрив.

1. Хліборобські кооперативи, „Сільський Господар” та інші хліборобські товариства. Найкращими джерелами придбання штучних добрив є: нижча ціна, менший кошт транспорту, гарантований товар без домішок і фальшувань. Проби Станції контролю.
2. Переховування добрив: забезпечення від вогкості. Наслідки поганого переховування, розклад добрив, втрата складників, псування мішків.
3. Втрати і негативні наслідки перемішування деяких штучних добрив (подати таблицю).
4. Приготування до висіву: перемішання з піском або торфом.

5. Час висіву.

6. Висів: організація висіву, розміщення мішків на полі (ручний висів, машинний), наставлювання сівника. (Поголовний висів на зелені рослини.)

7. Покриття добрив у залежності від їх впливу.

Р а х у н к и. Обчислення ціни одного кг проценту складників у штучних добривах.

Обчислити, що втрачає рільник, коли купує вродзріб.

Л и с т у в а н н я. Замовлення штучних погноїв.

Звіт про проби погноїв.

ІХ-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Закуп посівного зерна.

1. Мета заupu посівного зерна. (Збільшення вартости плодів).

2. Способи придбання посівного збіжжя:

а) виміна,

б) купівля. Спільний закуп через рільнічі організації і хліборобсько-кооперативні.

3. Вимоги купця: певність відміни, вартість ужиткова, ціна, термінова доставка.

4. Умови доброго вживання посівного збіжжя (належне приготування і удобрення ріллі, терміновий висів і відповідна густість висіву, охорона перед виродженням та хворобами, збір у відповідній порі дозрівання, заховання відповідної чистоти відміни).

Л и с т у в а н н я. Лист до О. Р. Т. К. про вказання відповідних відмін і місце придбання. Ургенс у справі замовленого насіння. Реклямація у справі надіслання невідповідної відміни насіння збіжжя.

Р а х у н к и. Обчислити ціну посівного зерна з углядненням 50⁰/о надвишки від біржової ціни з дочисленням коштів перевозу залізницею і фірою.

Яку кількість оригінального збіжжя треба висіяти на 1 гектар, якщо густість посіву рівняється 75% звичайного посіву?

Х-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Забезпечення від випадків та страхування людей, тварин і мертвого інвентаря.

1. Обговорення нещасливих випадків підчас праці на селі.
2. Як запобігати випадки підчас праці машинами:
 - а) машинове молочення і керат. Забезпечення пасів, трибових коліс трансмісії, вміле подавання до машини,
 - б) січкаря — забезпечення трибів, відповідна будова скриньки,
 - в) обережність при електричних і ропних моторах, ізоляція електричних дротів і стопки.
3. Запобіження випадків шляхом відповідної укладки знарядів, як: вила, коси, сокири.
4. Забезпечення поруччями сходів, ганків, отворів на горіщах, криниць та збірників.
5. Забезпечення перед випадками із живим інвентарем (бугаї, кільця, дрючки й узагалі лагідна поведінка з тваринами).
6. Як охоронити себе перед шкідливим впливом пилу штучних погноїв підчас їх висіву (о к у л я р и)?
7. Конечна потреба застрахувати господарство на випадок огню, граду і т. п.
8. Роди страхувань: примусові (будинки від огню) та добровільні (від граду, пожежі збіжжя й інвентаря від випадку, посагове, страхування на старість, перед нещасливими випадками, охорона перед хворобами).
9. Страхові товариства.

Л и с т у в а н н я. Повідомлення повітового ветеринаря про пошесну недугу в тварин. Лист до сусідньої спілки страхування тварин про інформації у справі заснування такої спілки у своїй місцевості.

Р а х у н к и. Обчислити градову шкоду 5-моргового господарства при 60⁰/о шкоди та поданій кількості плодів до страхування.

Обчислити страхову ставку від огню для інвентаря при поданій його вартості та вартості асекураційної ставки.

XI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Лісове господарювання (зрубівання дерев у лісі та вивіз дерева).

1. Зрубівання дерев у лісі восени, зимою (тоді дерева є ядерні, і мають мало води).
2. Способи витинання дерев з корінням доземним і поземним.
3. Спосіб обтинання галуззя та верхів рівно з поверхнею.
4. Вивіз довгого дерева з лісу на догідні місця, складання на вози, складання на площах, на підкладках і рівно, щоб дерево не гнило і не кривіло.
5. Значення лісу для підсоння: тепла, дощів, повіней.
6. Як виводиться ліс: самозасівом, засівом, садженням?
7. Головні шкідники лісу: як поборювати лісових шкідників за допомогою мурах і птахів.
8. Головні і побічні користі з лісу.
9. Яке значення для лісу має комунікація?

Р а х у н к и. Скільки дістанемо кубічних метрів будівельного дерева з 1 гектара 70-літнього лісу? Який процент дерева припадає на будівлю і який на опал?

Скільки коштує вивіз 1 метра кубічного дерева з лісу, віддаленого на 10 км?

Л и с т у в а н н я. Запитання до надлісництва, скільки коштує 1 м. дерева для будови, 1 м. дощок, 1 м. опалого дерева.

I-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Поборювання шкідників і хворіб у саду.

1. Головні шкідники дерев і овочевих корчів.
2. Головні хвороби дерев і овочевих корчів.
3. Конечна потреба поборювання хворіб і шкідників.
4. Механічне поборювання (вичищування саду).
5. Біологічне поборювання: охорона і розмножування корисних тварин, які нищать шкідників дерев і овочевих корчів.
6. Хемічне поборювання:
 - а) хемічні засоби до поборювання шкідників дерев і овочевих корчів, хворіб грибкових дерев і корчів,
 - б) приготування хемічної рідини до оббризування,
 - в) апарати до оббризування і саме оббризування.

Р а х у н к и. Обчислювання кількості рідини, потрібної до оббризування 10 дерев середніх розмірів та витрати на оббризування при узглядненні коштів праці.

Л и с т у в а н н я. Повідомлення Станції Охорони Дерев з пробою взірця хвороби овочевих дерев. Лист до Станції Охорони Дерев з пробою взірця хвороби та з проханням про розпізнання хвороби і подання способу боротьби з зазначеною хворобою.

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Протинання корон молодих деревець та догляд за коронами старших дерев.

1. Конечна потреба формування корон у поодиноких родів овочевих дерев.
2. Підстави формування корон у поодиноких родів овочевих дерев.
3. Способи протинання.
4. Яку маємо користь, доглядаючи за коронами старших дерев?
5. В якій порі просвітлюємо корони старших дерев?

6. Як просвітлюємо корони старших дерев?

Л и с т у в а н н я. Замовлення приладдя до проти-
нання корон дерев.

ІІІ-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Передвесняні праці в яринному городі.

1. Парники (теплярки) (регіональна тема). Роди найкращих парників для селянського господарства, вибір місця на парник, забезпечення його і землі від морозу.

2. Складові частини парника: вікна, скриня, мати, підпірки, теплячна земля, гній, листя, солома.
Джерела тепла.

Закладання і ведення тепляка: висів, тінювання, підливання літньою водою, прикривання матами, пікування, гартування рослин перед висаджуванням до ґрунту;

Садження розсади, вживання парника по висадженні розсади (садження огірків).

3. Розсадник: вибір терену, заслонення, зрушування землі, висівання, прикривання, нищення бур'яну та шкідників (земна блоха), хвороби.

4. Обробка яринників: застосування компосту і гноївки та штучних добрив.

Обробка землі, скородження, гакування, мілка оранка, грабання, роблення грядок.

Висів: способи висіву ярини (ручний, однорядовим сівником, глибина засіву, прикривання).

Б о р о т ь б а з ш к і д н и к а м и і х в о р о б а м и.

Л и с т у в а н н я. Замовлення насіння і штучних добрив.

Р а х у н к и. Обчислення потрібної кількості насіння на дану поверхню землі.

IV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Обробка і вгноювання ріллі.

1. Опрацювання з учнями весняних праць в їх господарстві
 2. Мета обробки ріллі (спушунання землі, переривання парунання, доступ повітря до ґрунту, боротьба з бур'янами).
 3. Осіння і весняна оранка.
 4. Весняна праця волоки й борони та їх значення при обробці ріллі.
 5. Весняна праця культиватора та вживання плуга.
 6. Поживні вимоги рослин, які обробляємо на весні:
а) удобрення гноєм під картоплю, вивіз гною, розкидання, приорювання; б) удобрення гноївкою і компостом; в) удобрення штучним добривом.
 7. Досвіди угноювання.
- Л и с т у в а н н я.** Замовлення штучних добрив.

V-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Висів я р о г о збіжжя.

1. Мета обробки ярого збіжжя.
2. Приготування до висіву: а) чищення посівного зерна, машини до чищення, праця окремими машинами; б) протруєння посівного зерна та загальні вказівки про хвороби ярого збіжжя.
3. Час висіву: ручний і машиновий висів, наставлявання сівника, контроль висіву в полі.
4. Широкоярядовий висів.
5. Посівні заходи.

Л и с т у в а н н я. Лист до „Сільського Господаря” у справі обміну продажного збіжжя на насіння.

Р а х у н к и. Обчислення потрібної кількості заправи до даної кількості збіжжя (згідно з інструкцією).

Обчислення різниці між ручним і машиновим засівом при поданні кількості збіжжя підчас ручного і машинного засіву.

VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Обробка волокнистих, олійних і стручкових рослин.

1. Дотеперішній стан обробки промислових та стручкових рослин в околиці.
Які є причини такого стану?
2. Користь обробки промислових рослин із спеціальним узглядненням користи, яка випливає з поширення цієї кормової бази для людей і тварин окремого та загального господарювання (див.: Ріхтлінієн фюр Ерцойгунг шляхт 1941 р.).
3. Характеристика плодозмінових, обробних та піклувальних вимог опрацювання рослинних груп (опрацьовувати тільки рослину регіонального значення).
4. Приготування до висіву.
5. Угноювання.
6. Висів.
7. Повисівні заходи.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Шкоди на озимині.

1. Які шкоди зустрічаємо в нас у господарствах на зимових засівах?
2. Роди шкід:
 - а) спричинені надміром дощевої води восени, снігової на весні;
 - б) вимерзання, вимокання (легкі і торфові ґрунти);
 - в) випрівання під сніговою або льодовою корою;
 - г) снігова пліснява;
 - ґ) тварини-шкідники, що нищать одночасно весняні засіви, — слимаки, ведмедики.
3. Протидіючі засоби:
 - а) (запобігаючі) копання ровів, якими стікає вода (копати восени), скородження або ломання сніго-

вої або льодової кори, висів відмін, витривалих на морози, висів жита в злежану землю, висів у відповідній порі, протруєння насіння;

- б) (запобіжні засоби) грабання снігової плісняви залізними граблями, валування при ушкодженні ведмедиком, мишами чи іншими шкідниками, валування піль, на яких жирує слимак, нищення хруща, поголовний висів азотових добрив.

Р а х у н к и. Господар восени не викопав відводнюючих ровів, тому вимерзло $\frac{3}{4}$ морґа жита. Скільки квадратних метрів вимерзло та яку втрату має господар? Обчислити вартість соломи та жита по ринковій ціні.

З 5 морґів, засіяних житом, $\frac{2}{8}$ морґа вимерзло. Який процент поверхні вимерз?

Л и с т у в а н н я. Лист до „Сільського Господаря” з запитанням про відміни збіжжя, витривалого на плісняву і морози. Лист до сусіднього фільварку у справі відмін збіжжя, витривалого на мороз і плісняву. Лист до кооперативи про вапно для нищення слимаків.

VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Приготування ріллі під просапні.

1. Після чого в плодозміні йдуть просапні в селянських господарствах?
2. Обробка ріллі під просапні по збіжжях та інших рослинах:
 - а) осіння обробка: користь зимової оранки,
 - б) весняна обробка: (волока, борона, весняне орання, культиватор, вал).

У г н о ю в а н н я. Осінній і весняний гній під просапні рослини, що вимагають весняного чи осіннього угноювання, рослини, які вдаються на веснянім гною, приорування гною восени та на весні, кількість гною під поодинокі просапні; час і техніка приорування зелених погноїв; час і висів штучних добрив і прикриття їх.

Р а х у н к и. Обчислення потрібної кількості гною

під просапні в господарстві учня (подати поверхню, призначену під поодинокі роди просапних).

ІХ-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Висів та садження просапних.

Б у р я к и:

1. Які властивості повинно мати добре насіння буряка (свіже, добре переховане).
2. Вибір відміни (при пашних за порадою інструктора).
3. Пора висіву і протруєння зерна.
4. Способи висіву: ручний і машинний.
5. Глибина сіву: мілко.
6. Прикриття насіння.

К а р т о п л я:

1. Опрацювання картопляної бульви як садження: (форма, величина, очка).
2. Швидка вироджуваність відмін.
3. Відміни, відпорні на рака.
4. Пора садження картоплі.
5. Опрацювання найбільш властивих способів садження картоплі в даній околиці.
6. Можливі хиби в садженні картоплі в нашій околиці. Висів інших окопових.

Х-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Правильна обробка збіжжя.

1. Конечна потреба раціональної обробки збіжжя (створення найкращих умов для розвитку рослин).
2. Проведення раціональної обробки:
 - а) скородження: доступ повітря, розріст коріння, нищення бур'янів;
 - б) поголовний висів азотняку або спорошкованого каїніту для ярих відмін: нищення бур'янів, підсилювання росту;
 - в) поголовне удобрення азотом (підсилювання розвитку рослин);
 - г) зжигання вибуялих рослин, щоб не вилягали.

І-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Садження та раціональна обробка ярини і овочевих дерев у пізньо-весняному та літньому часі.

І. Я р и н н и й г о р о д:

1. Висів до ґрунту пізньої ярини:
 - а) приготування насіння до висіву (сила кильчення, заправа насіння);
 - б) роди висіву та їх значення в обробці ярини (ручний та рядовий висів);
 - в) способи висіву окремих родів ярини.
2. Садження до ґрунту розсади з розсадника або парника:
 - а) пора садження;
 - б) способи садження окремих родів ярини.
3. Раціональна обробка ярини в ґрунті:
 - а) полення;
 - б) спущування ґрунту і підгортання ярини;
 - в) тичення гороху, квасолі, кілкування помідорів та протинання;
 - г) проривання деякої ярини;
 - ґ) вистелювання полуниць;
 - д) найпростіші способи поборювання хворіб і шкідників ярини, усування та нищення хворої ярини, збирання і нищення шкідників.

II. С а д:

1. Поборювання хворіб та шкідників у часі, коли дерево вкривається листям:
 - а) оббризування дерев та корчів пізно на весні;
 - б) поборювання механічне: усування хворого листа, овочів, опалих погінців, фузіклядію.
2. Запевнення вогкості свіжопосадженим деревам.

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Раціональна обробка просапних.

1. Мета раціональної обробки.
2. Проведення раціональної обробки:
 - а) дотеперішні способи обробки (обговорення хиб);
 - б) спущування ріллі, обсапування рослин (мотика, плужок, норкрес);
 - в) застосування поглиблювачів;
 - г) нищення бур'янів (плянетом);
 - г) удобрювання гноївкою, поголовне (розпущення, пора дня);
 - д) удобрення салітрою (поголовне), кількість, якість, пора висіву, час одинкування (проривання);
 - е) обривання листя буряків (значення листя в житті рослин).

III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Спостереження вегетації збіжжя і поборювання хворіб та шкідників.

1. Спостереження вегетації:
 - а) стан озимини після зимового спочинку, початок вегетації (нотатки учнів);
 - б) рівномірність сходження ярини в зв'язку з перебігом погоди та стану вогкості ріллі (зашкарушіння або надто розсипчастий стан ріллі);
 - в) засмічення — осет, сосонка, кукіль (нотатки учнів);
 - г) розкорчування, стріляння в стебло, хід в колос, густість засівів, можливість вилягання при густому засіві або при односторонньому азотовому угноєнні, заходи проти вилягання;
 - г) час квітіння — перебіг погоди в часі квітіння жита (нотатки учнів);
 - д) розвиток колосся, осаджування і розвиток зерна.

2. **Поборювання хворіб і шкідників:**
- а) спостереження дротовика на засівах ячменю та пшениці і його поборювання;
 - б) спостереження шкоди, що її вчинили інші шкідники, боротьба з ними;
 - в) ступінь зараження рослин іржою, головнею, снітцем, спорешем, пасковатістю листя ячменю. Протидіючі засоби: протруювання, поборювання бур'янів-посередників, нищення насіння, правильне насадження (нотатки учнів).

IV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Спостереження просапних і поборювання хворіб та шкідників.

1. **Мета спостереження:** розвиток, шкідники, бур'яни.
2. **Хвороби:**
 - а) картопля: кучернявка, картопляна зараза, рак, сухий і мокрий гнилець;
 - б) буряки: чорна ніжка, згоріль, хвостик;
 - в) капуста: капустяна кила.
3. **Шкідники:**
 - а) картопля: дротовик, ведмедик;
 - б) буряки: нематоди, дротовик, хрущ;
 - в) інші окопові: блоха та інші.
4. **Поборювання хворіб і шкідників:**
 - а) садження раковідпорних відмін;
 - б) усування в часі вегетації хворих рослин;
 - в) заправа насіння;
 - г) відповідна обробка й угноювання;
 - і) вибирання шкідників.
5. **Співпраця з „Сільським Господарем” і Станцією Охорони Рослин.**
Листування. Повідомлення про підозрілі на-

рості на картоплі з доданням проб. Лист до С. О. Р. з окресленням хвороби листя буряків, картоплі і про подання способу побороювання їх.

Р а х у н к и. В рядку капусти є 30 рослин заражених килою, маю 16 рядків по 360 рослин. Яку маю шкоду і скільки вона становить, якщо одна головка капусти коштує 30 гр. Для підсилення росту слабих буряків треба 50 кґ. салітри на 1 га. Скільки треба купити цього добрива на ділянку 35×120 м, скільки вона буде коштувати, якщо 1 центнер салітри коштує 36 зл.

V-та і VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

П л о д о з м і н а: прелімінар засівів і угноювання.

1. **П л о д о з м і н а:**

1. Дотеперішня плодозміна в нашім господарстві.
2. Що то є плодозміна й користь з раціональної плодозміни. (Вичерпування поживних складників, фізичний стан ґрунту, шкідники, коріневі кваси, глибина закорінювання рослин).
3. Складання раціональної плодозміни в господарстві в залежності від місцевих відносин (приклад — напрями господарства).
4. Обчислення потрібних пожив і паш у господарстві.
5. Обчислення поодиноких засівів (збіжжя, просапні, зелені й сухі паші).
6. Обчислення потрібного насіння, гною і штучних добрив.

Р а х у н к и. При обчисленнях.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збір збіжжя і поклад (підкидання).

1. Приготування знаряддя, машин і stodil.
2. Дозрівання збіжжя: обговорювання способів пізнання зрілості збіжжя.
3. Пора збору.
4. Збір збіжжя знаряддям і машинами (серпи, коси, жниварка, косарка).

5. Сушення і звоження.
6. Лушення (покладання) стерні:
 - а) мета лушення: боротьба з бур'янами, нищення поганої структури ґрунту, збудження життя в ґрунті;
 - б) важність найскорішого лушення;
 - в) глибина покладу (якнаймільче);
 - г) скородження ріллі після лушення.
7. Висів поплідів: люпин, мішанки мотилькових, стерне-ва ріпа, садження пашної капусти і brukви.

VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Збір ріпану, льону й інших рослин.

1. Р і п а к:
 - а) розпізнавання зрілості (зерно, солома);
 - б) пора збору: (з уваги на осипування);
 - в) сушення і звоження: (установлювання снопків, звоження на ряднах).
2. Л ь о н:
 - а) розпізнавання зрілості для збору зерна і волокна;
 - б) збір (виривання) і сушення льону;
 - в) дальша праця над льоном (оголовлювання, мочення, сушення, тіпання і дергання (чіхрання)).

II. рік навчання у хлоп'ячих відділах

ОСІНЬ Від 1. IX. до 5. XI. I квартал

I-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Значення годівлі домашніх тварин.

1. Годівля тварин — найдавніша галузь у господарстві.
2. Користь з годівлі тварин (молоко, товщ, вовна, праця, м'ясо).
3. Тварини (сільсько-господарські) як перетворці менш вартісних продуктів у господарстві.
4. Годівля дає швидкий обіг капіталу (молоко, яйця і свині).

5. Годівля домашніх тварин — одна з основ різних галузей промислу (вовняний, гарбарський, молочний, м'ясний і т. д.).
6. Постійне завантаження працею робітників.
7. Годівля впливає злагіднююче на звичай.
8. Годівля спричиняється до підвищення агрикультури (продукція гною, плодозміна).

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Обробка лук і пасовиськ.

(Праці осінні, весняні та літні).

1. Теперішній стан лук і пасовиськ у селянських господарствах.
2. Значення обробки лук і пасовиськ для годівлі домашніх тварин. (Продукція сіна на зиму, пасовисько вліті).
3. Поділ лук і пасовиськ (натуральні, штучні, полонини в гірських околицях).
4. Обробка:
 - а) потреба обробки натуральних лук;
 - б) відводнювання, наводнювання, вирівнювання лук, збирання каміння, нищення корчів, розкидання кротовиння, удобрювання натуральними гноями (компост, гноївка), також — штучними, підсівання лук травами, праця скарифкатором, бороною та валування. Боротьба з бур'янами.
5. Закладання штучних лук і пасовиськ на орних полях.
6. Обробка пасовиськ (упорядкування кізків, кошення невиспасеної трави).

III-тя і IV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Як дістаємо молоко, як із ним поводимося і як його споживаємо?

1. Будова вим'я; як створюється молоко?
2. Правильне доєння (чи треба давати пашу при доєнні, спокій у стайні підчас доєння, масування вим'я

- й докладне видоювання, миття начиння, рук і вим'я).
3. Як поводитися з молоком:
 - а) проціджування;
 - б) холодження молока (в криничній воді, біжучій, в холодницях);
 - в) переховування молока;
 - г) доставка до молочарні (як утримувати начиння й молочарське приладдя).
 4. Склад молока та його залежність від раси, індивідуальних ознак (властивих прикмет), лактаційного періоду, пори дня, доєння.
 5. Молочарські кооперативи:
 - а) переробка молока на сир і масло;
 - б) значення молочарської кооперативи для піднесення годівлі (прогулянка до молочарні).
 6. Контроль молочности.

V-та, VI-та й VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

I. Готуємо квашарні (сильоси).

1. Чи в околиці заквашують пашу на зиму?
2. Користь з квашеної паші.
3. Будова збірників:

тип збірників (сильосів) для сільських господарств, вмістимість сильосів у відношенні до кількості паші, один великий чи також кілька малих сильосів. Матеріяли, з яких будуємо сильос. Місце й час будови. Підшва, як глибоко її приміщуємо в землі. Будова дна і стін. Збірник до квашення картоплі. Забезпечення стін перед впливом кvasів (кислот).

II. Квашення.

1. Характеристика паші до квашення (вуглеводневі, крохмалеві та білковинні паші, різниця в трактуванні тих груп при квашенні).
2. Приготування паші до квашення: час збору рослин,

чистота, роздріблення паші, приготування картоплі (Дамфкольонен).

3. Наповнювання збірника:

а) абсорбційний шар, що затримує надмір рослинного соку, зелена паша, глибина і спосіб укладання шарів, втоптування, додатки, що впливають на напрям ферментації, хемічні засоби, що консервують пашу, надставка в збірнику як спосіб до використання повної вмістимости збірника;

б) наповнювання спареною (Дамфкольонне) картоплею, висолодками, відпадками з гуральні.

4. Прикривання наповнених збірників.

III. Вживання.

1. Час вживання квашанок.
2. Спосіб відкриття збірників.
3. Як практично пізнати добру квашанку (перекрій, барва, смак, запах)?
4. Значення хемічної аналізи квашанок.
5. Як видобувати квашанку?
6. Денні пайки квашанки для сільсько-господарських тварин.
7. Чистота ясел (жолобів).
8. Згодовування доброго сіна й соломи побіч квашеної паші.
9. Згодовування влітку вуглеводанової квашанки водночас з багатими на білковини зеленими пашами при одночаснім випасі худоби на пасовиську. Згодовування зимою багатої на білковини квашанки водночас з просапними культурами та соломою (заощаджування ситних паш і сіна).
10. Взірці раціональних норм паші для корів і свиней із узглядненням квашанки.

VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Осіння годівля худоби й перехід із осінньої паші на зимову.

(Тему викласти дуже популярно).

- А. 1. Основні складники їжі (вода, азотові сполуки, товщі, вуглеводани, мінеральні солі, вітаміни. Стравність паш).
2. Використання організмом поодиноких складників їжі (тепло, праця, регенерація, молоко, товщ, вонна, сила).

Б. Осіння годівля.

1. Конечна потреба годівлі за нормами на основі готових уже взірців, користування взірцями, користування з допомоги контролю молочности та годівельного інспектора.
2. Опис найважливіших паш, природні пасовиська й стерниська, солома, сіно, листя, кінський зуб, соняшник, ріпа; ситні паші й мінеральні.
3. Коли видавати пашу? (Пора видавання, точність, чистота).

В. Перехід із осінньої на зимову годівлю.

1. Поступове зменшування паїв зеленої паші з одночасним поступовим додаванням зимової паші (просапних рослин).
2. Наслідки раптового переходу в годівлі (недиспозиція кормового проводу, зменшення усякої продуктивности, захворювання).
3. Знаряддя, що має застосування при годівлі (січка, машинка до січення буряків, угнітач до зерна, парник, полоскач до полоскання картоплі).

Х у д о б а. Годівля тільної корови, бугая, волів, корови після теляти.

К о н і. Годівля робочого коня.

С в и н і. Годівля льохи, кнура, на заріз.

Л и с т у в а н н я. Замовлення в кооперативі на ситні і мінеральні паші. Листування з кооперативою у справі збуту вовни. Листування з інспектором годівлі або асистентом у справі устійнення норм годівлі на осінь і зиму з одночасним поданням назви паш, які має господар.

Р а х у н к и. Прелімінар паш. Обрахування запотребування об'ємистих, ситних і мінеральних паш. Місячне обчислення продуктивності корів та кількості випродованого товщу на основі проценту.

ІХ-та й Х-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Устаткування будинків для сільсько-господарських тварин (інвентаря).

I. К і н с ь к і с т а й н і:

- а) стійла для робочих коней і жеребних кобил;
- б) окремі частини стайні (долівки, стіни, стелі, вікна, вентилятори);
- в) внутрішнє устаткування (жолоби, пійла, прилади до прив'язування, перегороди);
- г) приміщення на пашу й упряж.

II. С т а й н і д л я к о р і в:

- а) роди стаєнь: вглиблена й мілка;
- б) устаткування окремих стаєнь;
- в) стійла для корів, молодняку й бугая;
- г) прилади до індивідуального годування (жолоби).

III. Х л і в и:

- а) будова окремих частин хліва;
- б) стійла для лъох, кнура й свиней на заріз;
- в) внутрішнє обладнання.

IV. В і в ч а р н я:

- а) внутрішнє обладнання вівчарні.

V. К у р н и к и:

- а) окремі частини курника (вікна, сідала, гнізда, коритка);
- б) пійла;
- в) обладнання курника й вибіг (літнє приміщення);

г) втримання порядку в будинку (гігієна приміщень, щоденне чищення, провітрювання, білення, нищення галапасів, консервація).

Л и с т у в а н н я. Лист до товариша, в якому поданий опис будови зразкової стайні.

Р а х у н к и. Обрахувати розміри стайні для коней і корів, хліва для певної окресленої кількості штук.

XI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Як поводитись з тваринами?

1. Як поводитись із тваринами (загально):
 - а) лагідна поведінка із тваринами;
 - б) точність;
 - в) спокій і тиша.
2. Як поводитись із тваринами:
 - а) молодими,
 - б) тягловими,
 - в) вагітними.
3. Як поводитись із тваринами на пасовиську?
4. Транспорт тварин.
5. Запрягання й упряж.
6. Приписи руху на громадських дорогах (ознайомлення з дорожними знаками, правильна їзда, як розминається, їзда в місті, гальма).

Л и с т у в а н н я. Лист до староства з проханням звільнити від карі за неправильну їзду чи за відсутність таблички при возі.

ЗИМА Від 15. XI. до 31. II. II квартал

I-ша, II-га і III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Піклуймося нашим молодняком.

I. Загальна частина.

1. Конечна потреба піклуватися молодняком з огля-

ду на негігієнічність оточення і фізіологічні життєві функції: порох, галапаси, лущення шкіри, пітіння.

2. Натуральні піклувальні чинники: сонце, повітря, рух.

II. Д о к л а д н а ч а с т и н а:

а) усунення піни з рота теляти;

б) облизування матір'ю;

в) догляд за пупком.

3. Клітка для молодих тварин. Бокс для телят. Жеребці, поросята і ягнята лишаються при матері.

4. Живлення молодняку:

а) молозиво (колястра),

б) час ссання телят,

в) лошат,

г) поросят,

г) ягнят.

5. Живлення молоді худоби:

а) кормлення теличок в 1 році — в 2 році;

б) кормлення бугайців — кормові норми.

6. Живлення:

а) лошаків і ягнят — норми.

7. Кормлення поросят — норми.

8. Догляд за шкірою, копитами і ратицями молодих тварин. Натуральні умови догляду за тваринами. Сонце, повітря, поборювання галапасів і хворіб.

IV-та, V-та і VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Живлення тварин узимку.

1. Дотеперішнє живлення живого інвентаря в господарствах учнів узимку.
2. Кількість тварин у відношенні до запасів паші.
3. Кормові потреби тварин (прожиткова, продукційна).
4. Поодинокі відживлення.

5. Паші зимового відживлювання (приладжування, подавання).
6. Конечна потреба різноманітності їжі (різні роди, мінеральні солі).
7. Порядок дня взимку (конечна потреба поєння, прогулянка).
8. Закуп паші (гарантована якість, кількість білка, чистість, спільний закуп).
9. Техніка живлення: живлення робочих коней (працюючих і на відпочинку, живлення молочних корів, тільних, живлення опасів, — корови, свині, вівці — живлення овець: продукція молока, вовни та кітних (подання готових норм).

Р а х у н к и. Калькуляція денного живлення окремих ґатунків тварин відносно до продукції і ціни паші.

Обчислення запотребування паші в господарстві учня.

VII-ма і VIII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Як доглядаємо здорові тварини?

1. Мета догляду (втримання тварин у здоров'ї і повній придатності до вжитку).
2. Роля гігієнічних приміщень у годівлі й догляді за тваринами.
3. Роди догляду:
 - а) догляд шкіри (чищення шкіри, купіль, миття, знаряддя);
 - б) догляд копит і ратиць (чищення, обтинання, підковування);
 - в) догляд підчас праці (вигідна упряж, непереобтяжування працею);
 - г) перебування на свіжому повітрі (загороди для молодняку й старої худоби).

IX-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Як доглядаємо хворі тварини?

1. Хвора й здорова тварина (прояви недуги).

2. Причини недуг (невідповідна їжа, погана упряж, невміла поведінка з кіньми під час праці, відсутність гігієни, бактерії).
3. Що робити на випадок недуги чи каліцтва тварини: живчик, віддих, відокремлення, дезинфекція ран (виклик ветеринара).
4. Найпоширеніші недуги й допомога в цих недугах (здуття, кольки).
5. Що робити під час пошести (відокремлення тварин, повідомлення влади, дезинфекція).
6. Охоронне щеплення.

Л и с т у в а н н я. Повідомлення влади про появу заразливої недуги в господарстві.

Х-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Вживання тварин до праці.

1. Тяглові тварини:
 - а) к і н ь: раціональна упряж, догляд за упряжжю дає здоров'я коневі й полегшує працю;
 - б) х у д о б а: корисна праця худобою, запрягання та вживання корів до праці (чехи), відповідна упряж.

ХІ-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Рибальство в малоземельних господарствах.

1. Природні і штучні стави (закладання на невжитках).
2. Глибина ставу (з огляду на швидкий приріст коропа).
3. Раціональне зариблювання ставків (кількість у порівнянні до поверхні, рід нарібку, крочки).
4. Годівля риб:
 - а) уладнення до годівлі (столи);
 - б) їжа (люпін, годівля черваків, картопля, планктон).
5. Недуга коропа.
6. Зимівля.

ВЕСНА Від 1. II. до 15. IV. III квартал

I-ша, II-га і III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Обробка міжплідів і пашних рослин.

I. Загальна частина.

1. Користі із збільшеної продукції пашних рослин:
 - а) збільшення продукції молока й продуктивності інвентаря;
 - б) унезалежнення від закупу ситних паш;
 - в) добрий передплід під збіжжя.
2. Поширення обробки пашних рослин без зменшення поверхні під обробку головних плідів:
 - а) міжпліди,
 - б) пожнивні рослини.
3. Значення обробки зимового ячменю, вчасної картоплі й жита для розширення обробки міжплідів і післяжнивних рослин.

II. Докладна частина:

1. Пашні рослини як міжпліди (всівання — зимовий засів):
 - а) на легші землі (сараделя, мішанки сараделі з жовтою конюшиною, шведська конюшина, біла конюшина);
 - б) на тяжчі землі (конюшина й мішанки з конюшиною).
2. Умови доброго врожаю міжплідів.
3. Техніка засіву міжплідів (показати, як сіяти рукою — тички у збіжжі, показати, як сіяти сівничками вітряковими й тачковими).
4. Пашні рослини, сіяні після жнив (пашна ріпа):
 - а) на легкі землі — солодкий люпін, мішанки солодкого люпину, пелюшка, овес, ріпа, гірчиця з олійною редькою;
 - б) на тяжчі землі — мішанки вики, пелюшки, гороху, вівса.

5. Умови врожаю після живних рослин.
6. Пашні рослини, сіяні під зиму (вінтерцвішензат):
 - а) ріпак із житом — мішанка зимової вики з житом, пшеницею, інкарнаткою, пашна капуста.
7. Пашні рослини, що їх обробляють по зимових по-
плодах:
 - а) картопля, б) пашні буряки з розсади, бруква,
 - в) кукурудза, кінський зуб, г) пашна капуста,
 - г) пашний соняшник, д) ріпа, е) мішанка на пашу.
8. Обробка люцерни, її прикмети й вищість від ко-
нюшини, умови доброго врожаю, вилучення з пло-
дозміни.

Р а х у н к и. Яку поверхню мають обсіяти зимовою викою, щоб вижити худобу від 15. V. — 15. VI., при поданні кількості худоби.

Л и с т у в а н н я. Протокол із засідання гуртка Сільського Господаря, на якому виголошено реферат про обробку мішанки зимової вики. Дискусія.

IV-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ. **Забезпечення господарства сіном.**

1. Лукове сіно добре, середнє, погане (квасне).
 - а) покращання якості сіна шляхом меліорації;
 - б) час косовиці лукових трав;
 - в) сушення сіна (на стіжках або на копицях).
2. Сіно з мотилькових рослин.
3. Реченець кошення в часі розквіту.
4. Сушення (на стіжках, копицях).
5. Складання сіна в стодолі (втоптування, солення).

V-та і VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ. **Годуймо кури, крілики і кози.**

- А. 1. Раси курей: лекгорни, кармазини та інші.
2. Вибір яєць для підсипання від найкращих не-
сучок.

3. Засади годівлі:
 - а) курчат,
 - б) курей.
 4. Вартість вчасного вилуплювання курчат з яєць.
 5. Висортовування старих курей і слабих несучок (годівля на м'ясо).
- Б.
1. Раса кріликів і способи їх використання (м'ясний, хутерковий і загальний).
 2. Засади виховування кріликів.
 3. Раціональне живлення кріликів.
 4. Убій.
 5. Як здіймати з кріликів шкіри та як їх виправляти?
 6. Приміщення для кріликів.
- В.
1. Раса кіз.
 2. Вартість козячого молока, яке є вільне від бацил туберкульозу.
 3. Приміщення для кіз.
 4. Живлення кіз і їх догляд.
- Раса овець. Значення овець у сільському господарстві. Напрямок використання овець. Стриження овець. Раціональне розмноження овець.

Л и с т у в а н н я. Написати офіртуру в справі продажу яєць для підсиання та розплодових курчат. Скласти текст оголошення про продаж ягнят і козенят.

Р а х у н к и. Обрахувати, скільки коштує одно яйце, коли курка несе на рік 60 яєць, 180 і 200. Обрахувати, скільки коштує 1 л козячого молока при видаїності 1.000 л, 600 л, 400 л і т. д.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Весняна праця на пасіці.

1. Праця перед облітуванням бджіл:
 - а) готування потрібного знаряддя та закуп того, що бракує;
 - б) приготування їжі для бджіл;

- в) контроль за допомогою слуху перед відчиненням вуликів. Чи є матка, запас меду?
- 2. Спостереження облітування.
- 3. Перегляд пнів:
 - а) усунування сміття з вуликів;
 - б) контроль черви і маток (плідність);
 - в) весняна підгодівля з углядженням способу приготування сити;
 - г) вжиття заходів обережності перед крадіжкою.
- 4. Підготовка до збільшення пасіки (закуп вуликів, штучної вощини, рямок).
- 5. Нотування спостережень про кожний рій.

Л и с т у в а н н я. 1. Прохання до Пасічної Організації про приділ цукру на підгодівлю. 2. Замовлення у фірмі на вулики, штучну вощину та пасічніче знаряддя.

Р а х у н к и. Обрахувати запотребування на цукор, штучну вощину, рямки і вулики. (На підставі цінника фірми).

ЛІТО Від 25. IV. до 30. VI. IV квартал

І-ша ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Найважливіші рослини на луках і пасовиськах.

- 1. Збираймо зілля найважливіших рослин на луках і пасовиськах.
- 2. Трави:
 - а) трави високі (лисячий хвіст, ф'ранц, райґрас, купчатка, лукова костирява тростина, італ. райґрас, тимотка);
 - б) трави низькі (метлиця розлогова, золотистий вівсик, гребенятка, червона конюшина, костирява овеча, різнолиста, англ. райґрас і т. д.);
 - в) найважливіші квасні трави (сосонка, тростина і ситник);
 - г) найважливіші зела (кривавник, бабка довголиста, щавій і т. д.);

- г) найважливіші бур'яни та їх нищення;
- д) найважливіші отруйливі рослини (чемериця, шалій, сосонка багонна, петрашник плямистий, горицвіт, пізноцвіт осінній і т. д.).
- 3. Мотилькові рослини: конюшина червона, біла, жовта, шведська, гірська, перелет, горошки і т. д.
- 4. Боротьба з бур'янами на луках і пасовиськах.

II-га ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Годівля тварин на пасовиську.

- 1. Роля пасовиська в годівлі домашніх тварин (здорова, добра, дешева паша).
- 2. Роди пасовиськ (природні і штучні).
- 3. Обладнання пасовиськ: поділ на кватири, забезпечення пасовиська водою.
- 4. Методи випасу на пасовиськах:
 - а) випас впродовж цілого сезону;
 - б) випас зі згоном додому;
 - в) випас на мотузку;
 - г) чергування у випасі на кватирах.
- 5. Величина поверхні пасовиська на 1 дорослу штуку.

III-тя ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Годівля домашніх тварин влітку.

Загальна частина.

- 1. Перехід із зимової на літню годівлю (ступенування при переході).
- 2. Справа пасовиськ.
- 3. Годівля у стайні та комбінована годівля:
 - а) озимі мішанки: лянцберзька, познанська; літні: люцерна, конюшина;
 - б) відношення водянистих і сухих паш, мінеральні солі;
 - в) додавання ситних паш;
 - г) використання зелених паш.
- 4. Небезпека в живленні домашніх тварин при невмілому годуванні зеленими пашами.

5. Допомога в наглих випадках (сонда, трокар, перевесло, вапняна вода, амоніак).

Д о к л а д н а ч а с т и н а:

1. Корови. Молокодайні паші, використання пасовиськ (кватири, кілкування, кількість зеленої паші на штуку з углядненням молочности). Годівля квашанкою на випадок нестачі пасовиськ (вапно).
2. Коні до роботи (овес, сіно, зеленина, конюшина, змішані з сухою пашею, січкою — небезпека кольки).
3. Свині:
 - а) годівля поросят — ситні мішанки, зеленина, пасовисько, живокість, кропива;
 - б) живлення льох — підставою — основна паша: зеленина та ситні паші, пісне молоко, шлямована крейда;
 - в) годівля на заріз: 1) швидкий випас від 3 місяців (від 20 до 25 кг живої ваги), 2) випас господарський: починаємо від живої ваги 50—100 кг.

Л и с т у в а н н я. Замовлення годівельного матеріалу в Хліборобській Палаті і Годівельнім Інспектораті.

Листування в справі збуту годівельного матеріалу. Подання у справі реклямації зайнятих на підводу коней. Реклямація з приводу купівлі коней.

Р а х у н к и. Обрахувати поверхню і обвід пасовиська та можливості виживлення на ньому нашої худоби. Запобігання озимої і літньої зеленини.

IV-та й V-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Оцінюємо й купуємо домашні тварини.

Загальні засади: власна годівля. Селекція під проводом годівельного інструктора та годівельних організацій.

Оцінка тварин на використання в стайні, при їдженні і на полі.

Оцінка на підставі інформацій з годівельної організації.

Докладні засади.

1. Молочна корова:

- а) ознаки: кість, шкіра, голова, уложення шерсті, роги, хвіст, вим'я (його положення, молочне дзеркало, молочні жили, дійки), слабини;
- б) черево (глибина корови, лінії хребта, довжина голених кругів, вік корови, відношення переду до заду).

2. Бугай: загальна будова, лінія хребта, голова, шкіра, відношення переду до заду, походження (мама, батько, продукційність).

3. Свині: загальна будова, лінія хребта, кістки, ребра, голені, ноги і пропуклина.

4. Робочий кінь: будова грудей, будова ніг та їх уложення, копито (підшва). Обстеження коня в русі, дослідження віддику (дихавиця), око, ніздря, усталення віку коня, здібність до живлення і ликуватість.

VI-та ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Годівельні засади та засоби до піднесення годівлі.

1. Способи вжитку худоби: загально вжиткові, тягловий і опасовий.

Вплив господарських відносин на напрямок вжитку.

2. Раси худоби.

3. Добір відповідних штук до розплоду.

4. Раціональна годівля.

5. Раціональне живлення, приміщення і догляд.

6. Контроль молочности.

7. Ліценція бугаїв, оґерів і кнурів.

8. Годівельні організації.

9. Годівельні й ужиткові напрями у свиней.

10. Основи виховування доброго господарського коня.

11. Годівельний статут.

Л и с т у в а н н я . Описати стайню з поданням якості і кількості домашніх тварин та їх вжитку.

Р а х у н к и . Обрахувати витрати виховання однорічного теляти.

VII-ма ЛЕКЦІЙНА ОДИНИЦЯ.

Праця на пасіці влітку і восени.

1. Приготування пнів до росення і медозбору:
 - а) контроль порожніх вуликів, вощини і рямок;
 - б) контроль надставок з магазинами.
2. Розширювання гнізд і давання рямок з метою побільшення місця на виляг черви.
3. Медозбір:
 - а) додавання надставок з магазинами;
 - б) викручування меду і консервація.
4. Росення:
 - а) обсаджування природних роїв;
 - б) штучні рої.
5. Праця при медозборі:
 - а) контроль плідності маток і заміна;
 - б) контроль запасу меду в улику;
 - в) зменшення кількості рямок в улику.
6. Обчислення запасу меду і осіннє підкормлювання.
7. Приготування роїв до зимового спочинку:
 - а) уложення гнізда;
 - б) ущільнювання вулика, додавання подушок і вистілки;
 - в) залишення вуликів на току або в стебнику.
8. Життя бджіл взимі.

Л и с т у в а н н я. Оферта на збут меду і воску до Споживчої Кооперативи. Замовлення пресу до штучної вощини для спільного вжитку села.

Р а х у н к и. Обчислення виплатности годівлі бджіл на підставі проведеної інвентаризації і користи.

ТИМЧАСОВІ НАПРЯМНІ ДЛЯ ЗАСНУВАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ГОРОДНИЧИХ ШКІЛ.

Розпорядження з 12. VIII. 1940 — К. ч. 4165/40/V. про напрямні для сільсько-господарських шкіл відносяться також до городничих обов'язкових шкіл.

Кількість кандидатів на учнів до цих шкіл може бути недостатня, щоб відкрити школу, чи навіть окремі класи.

В такому разі та молодь повинна ходити 2 роки до обов'язкової сільсько-господарської школи, а потім на 3 рік вчитися на городничих курсах при городничих школах, які вже існують. Ці додаткові городничі курси тривають рік, з тим, що навчання відбувається 3—5 разів на рік (раз на квартал) по 3—5 днів, щоб число годин науки в році дорівнювало 120 годин, — для теоретичного і практичного навчання. Плян роботи, що його подано в додатку для навчання в городничих обов'язкових школах, відноситься теж до окремих курсів із зазначенням, що відповідні роботи конче потрібні в яринному та овочевому городництві, роботи ж щодо квітників та декоративного городництва треба взяти за осередок навчання.

Після закінчення 3-річного навчання дістає кожний учень свідоцтво.

Додаток І. Плян праці для обов'язкового навчання в городничих школах чи у городничих класах при сільсько-господарських обов'язкових школах.

Передумовою успішної праці городника є те, щоб він пізнав не тільки велику кількість городничих культур, але щоб також, як реалізатор праці в городі, розумівся на найважливіших диких рослинах. Це вміння не можна набути в короткому часі, тому про це треба пам'ятати, використовуючи вже в обов'язкових школах, і то напочатку кожного навчального дня, відповідні вправи.

При всіх городничих працях треба взяти на увагу найбільш уживані в городництві знаряддя та машини.

1 рік:

О с і н ь (вересень—листопад):

Завдання і значення обробки рослин. Збирання, перемовування пізньої ярини, підготування її до продажу.

Обробка і гноєння землі восени.

Переховування, обробка та використання господарського ґною.

Направа, переховування і дбайливе ставлення до знаряддя та машин.

З и м а (грудень—лютий):

Заведення раннього квітника.

Молочення стручкових овочів і позначення яриного насіння.

Приготування, переховування і дбайливе ставлення до насіння.

Найважливіші добрива в торгівлі і їх використовування.

Засів ранньої ярини.

В е с н а (березень—травень):

Обробка землі на весні. Піклування ранніми засівами ярини. Садження ярини.

Боротьба зі шкідниками ярини.

Збір, заготівля і транспорт ранньої ярини.

Л і т о (червень—липень):

Обробка землі влітку. Обробка пізніших засівів. Угноєння. Збір і підготування до продажу літньої ярини.

2 рік:

О с і н ь (вересень—листопад):

Значення вирощування овочів. Збирання, збереження, сортування і пакування зерняткових овочів. Викопання ям для рослин, садження та пересаджування овочевих дерев та ягідних кущів. Осіння праця в садах, на плантаціях ягідних кущів, у шкілці дерев.

З и м а (грудень—лютий):

Охорона перед морозами і шкідниками. Охорона пташок. Збудування приміщення для переховування овочів. Опіка над овочевими деревами взимку. Щеплення овочевих дерев та ягідних кущів.

В е с н а (березень—травень):

Весняні роботи на овочевих та ягідних плантаціях

і в шкілках дерев. Ушляхетнювання. Боротьба з шкідниками.

Л і т о (червень—липень):

Збір, пакування і транспорт ягід, овочів (Штайнобст).

3 рік:

О с і н ь (вересень—листопад):

Значення квітників та декоративного городництва. Осінні роботи в квітниковому і декоративному городництві. Перезимування цибулі, квітів і декоративних рослин. Уміння підготувати і перемішувати городничі роди землі.

З и м а (грудень—лютий):

Опалювання теплиць. Дошкілля і садження. Підтинання декоративних дерев і живоплотів.

Спосіб плекання овочевих дерев та ягідних кущів (шкілки дерев). Використовування падаличок. Наводнення.

В е с н а (березень—травень):

Розмножування кущів і рослин. Зладження, опакування і транспорт кущів. Садження у вазонки і пересаджування. Провітрювання і тінювання (Шаттірен). Плекання квітників і декоративних городів, травників і доріжок.

Л і т о (червень—липень):

Стинання квітів. Плекання стятих квітів. В'язання китиць і вінків. Підтинання живоплотів, декоративних дерев і кущів. Збір, очищування і переховування насіння квітів.

ДОДАТКОВІ ПОЯСНЕННЯ ДО НАПРЯМНИХ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОБОВ'ЯЗКОВИХ СІЛЬСЬКО-ГОСПО- ДАРСЬКИХ ТА ГОРОДНИЧИХ ШКІЛ.

Обов'язкові професійні сільсько-господарські і городничі школи організуються в порозумінні з Крайшгульратами при співпраці місцевих Українських Комітетів і товариства „Сільський Господар”.

Якщо можливо, треба поступово в кожній збірній громаді зорганізувати обов'язкову професійну сільсько-господарську школу з відділами для хлопців та дівчат. В околицях міст або в районах, де населення займається розведенням городини, треба організувати обов'язкові городничі школи.

На осідок школи треба вибрати центрально розташовану місцевість, в якій є відповідні будинки для приміщень школи. До цієї школи треба приєднати сусідні села, віддалені не далі 5 км від школи. В більш віддалених місцевостях треба розглянути можливість заснування філії, в якій навчав би учитель головної с.-г. школи. В такому випадку згаданим учителям будуть повернені кошти подорожі. При доборі місця на осідок школи треба звертати увагу, щоб були відповідні вчителі, приміщення для школи, а для дівочих відділів також відповідна кухня і машина до шиття.

Де є можливість, треба організувати обов'язкові с.-г. школи в с.-г. маєтках, з яких будуть виділені для шкіл відповідні ґрунти з господарськими будинками для ведення зразкового господарства, типового для даного району. В таких випадках подбає Крайшульрат про надання школі маєтку від приналежної адміністраційної влади.

Вчителів обов'язкових с.-г. шкіл оплачує держава. Інші видатки (втримання будинків, опал, кухонне начиння, машину до шиття, шкільну обслугу і т. п.) покриває волость. Для цього вказано, щоб волості вставляли у свій бюджет відповідні суми для ведення с.-г. шкіл. Шкільний бюджет на рахунковий рік (від 1. квітня біжучого року до 31. березня наступного року) опрацьовує управитель школи в порозумінні з Крайшульратом і війтом.

Для відкриття обов'язкової професійної с.-г. школи потрібна відповідна кількість учнів (учениць).

Списки молоді, зобов'язаної відвідувати обов'язкові професійні с.-г. школи, треба виготовляти так:

Управитель народної школи в місцевості, яка приєднана до професійної школи, виготовляє список дітей (окремо хлопців, а окремо дівчат), що за останні 4 роки закінчили народну школу, при чому треба подати: прізвище й ім'я учня (учениці), прізвище й ім'я одного з батьків, їх місце пробування (ч. дому) і національність. Ці листи перевіряють солтиси, при чому зазначають, які з записаних дітей знаходяться в селі, а які з них де інде. Провірені листи надсилаються до управителя школи (або додаються до заяви на відкриття школи тоді, як управителя школи ще не призначено).

Управитель школи повідомляє на основі провірених солтисами списків батьків тих дітей, що зобов'язані відвідувати обов'язкові с.-г. школи, при чому зауважується батькам, що вони, згідно з законними постановами, підлягають карі, якщо їх діти не будуть нормально відвідувати обов'язкові школи.

Нормальна кількість дітей однієї класи для хлопців становить 30—40 учнів, для дівчат 24—32 учениць так, що загальна кількість дітей одної професійної с.-г. школи становить 180—240 учнів та 144—192 учениць.

При більшій кількості учнів (учениць) треба організувати рівнобіжні класи.

Навчання в професійній с.-г. школі триває 6 годин на день раз у тиждень для кожного відділу. З цього припадає 3 години на навчання сільського господарства, 1 година релігії, 1 година рахунків, а 1 година листування. В дівочих відділах є 3 години групового навчання (варення, шиття, дом. господарства), а інші години як у відділах для хлопців.

За згодою Крайсшультрата може бути кількість годин навчання збільшена, скільки цього потрібно для навчання німецької мови, рахунків чи листування.

Навчання повинно бути практичне, оперте на пока-

зовий матеріал (зразкове господарство) й уґрунтувати практичну працю учнів (учениць) у батьківському господарстві.

Учительки дівочих відділів при навчанні готування страв, хатнього господарства і ручних робіт мають за завдання підготувати учениць на зразкових господинь, а не на куховарок чи кравчинь, бо це є завданням окремих фахових шкіл.

Про перебіг організаційних праць і результати треба постійно звітувати відповідній шкільній владі (Крайс-шульратові) та Українському Центральному Комітетові у Львові, який для тих справ має окремого референта. У звітах треба подавати точні дані про кількість учнів (учениць) сіл, об'єднаних школою, їх віддаль, дату відкриття школи, труднощі в організації і т. п.

За всякими інформаціями, якщо їх не можна дістати на місці у (Крайсшульрата), треба звертатися до Українського Центрального Комітету у Львові.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

З М І С Т:

Тимчасові напрямні для організації сільсько-господарських обов'язкових шкіл	3
Тимчасові напрямні для навчання в сільсько-господарських обов'язкових школах	5
Плян праці в хлоп'ячих сільсько-господарських обов'язкових школах	8
Збирання тем для навчання у хлоп'ячих сільсько-господар- ських обов'язкових школах	9
Плян праці в господарській обов'язковій школі для дівчат .	11
Докладні напрямні навчання господарства за лекційними оди- ницями	15
I. рік навчання у хлоп'ячих відділах	15
II. рік навчання у хлоп'ячих відділах	42
Тимчасові напрямні для заснування обов'язкових городничих шкіл	59
Додаткові пояснення до напрямних про організацію обов'язко- вих сільсько-господарських та городничих шкіл.	62

1,95 (1986)

рл

4161

у

~~1986~~

СЕКРЕТНО

НАПРЯМНІ

про організацію та навчання
в обов'язкових професійних
сільсько-господарських
і городничих школах

Львів. Бібліотека
АН УРСР

~~Б. Р. З.~~